

своето собствено сѣждане и особено като ги провѣряваме по картата, било то по отношение къмъ вѣроятнитѣ бѣдѣщи войни, било то къмъ най-блѣстящитѣ орапации на великиятѣ полководци. Само съ помощта на едни подобни упражненія може да изработи челоуѣкъ въ себе си единъ бързъ и вѣренъ стратегически окомѣръ, — качество най-драгоцѣнно у генерала, безъ което не могатъ се приложи на практика и най-добритѣ теории на свѣта.*)

Ние вече казахме нѣколко пѣти, че прѣзъ всичкото царуване на Султанъ Абдулъ-Азиса, можемъ да си спомнимъ само единъ голѣмъ маневръ, на който присѣтствуваха както Падишаха така и всичкитѣ негови маршали и генерали.

Слѣдователно ясно е, че военното у насъ възпитание на прѣдводителитѣ и тѣхния окомѣръ, сѣ били съвършено занемарени. Всичката грижа на правителството се е състояла само въ приготвлението на воененъ материалъ, — и той дѣйствително бѣше прѣвъзходенъ. Той струваше скѣпо, обогати много мерзавци, но бѣше прѣвъзходенъ.

Непрѣкъснатитѣ критски възстания, черногоскитѣ войни, слѣдъ които послѣдваха вълненията въ Херцеговина, а слѣдъ това и войната съ Сърбитѣ — поддържаха въ нашитѣ генерали и войски вѣковнитѣ наши военни достоинства и великолѣпенъ воененъ духъ. Обаче на това не бива да се гледа като на една дѣйствителна тренировка, закаленность, и нито като на едно достатъчно упражнение за една голѣма война.

Голѣмата война, войната, — каквато ние трѣбва да разбираме съгласно наставленията на Фридриха, на Наполеона, на Клаузевица, на Жомини, на Молтке, на фонъ-деръ-Гольца и, най-сетнѣ, на всички тѣзи, които

*) Жомини.